

Невенка Богојевић-Глушчевић: СВОЈИНСКИ ОДНОСИ У КОТОРУ У XIV ВИЈЕКУ, „Универзитетска ријеч“, Никшић 1992. године

Недавно је из штампе изашла вриједна и ријетка књига, Својински односи у Котору у XIV вијеку”, аутора др Невенке Богојевић-Глушчевић, која је пријатно освјежење и значајан допринос нашој историјској правној науци. Књига је плод вишегодишњих истраживања приватног права, посебно својине, у архивској грађи средњовјековног Котора, коју аутор концизно излаже, те научно и стручно обрађује. Овом књигом аутор пружа и значајну инспирацију за даља и шира истраживања приватног права и његових института. Иначе, књига се састоји од Увода, шест глава, Закључка, извора, библиографије и регистра појмова.

У првој глави књиге, аутор анализира политички положај Котора и његову друштвено-економску структуру, комунално уређење и на крају изворе права који му служе за анализу правног института-својине. Најважнији извор права средњовјековног Котора је Статут, ноторске књиге и обичајно право.

Друга глава књиге је насловљена СВОЈИНА НА НЕПОКРЕТНОСТИМА У ГРАДУ. Аутор

издваја непокретности ван промета и оне у правном промету, које се дијеле на: непокретности у својини Општине и оне које су у својини појединаца. У овој глави се посебна пажња посвећује стицању приватне својине. Которани су правили разлике између начина стицања и начина преноса својине. Стицање својине на покретним стварима је највећим дијелом почивало на римском традиционалном принципу неформалне предаје ствари. Када су у питању непокретности, законодавац је предвидио посебан правни режим у погледу правног основа за пренос својине. Разлози за овакав начин регулisaња стицања својине на непокретностима су двоструки. У овој глави аутор прави компарацију са другим средњовјековним градовима (Бар, Будва, Дубровник) у погледу тога како су они рјешавали питање стицања својине одржајем. Даље, наводи разлоге за овакво рјешење.

У трећој глави се анализира својина на непокретности у дистрикту. Обрадиво тло Которског дистрикта су сачињавале: њиве, вртаче, воћњаци и виногради. Статут садржи низ прописа, на које

аутор указује, а који се односе на начин одржавања тих земљишта, обавеза власника сусједних земљишта, начин наводњавања, односно начин одводњавања земљишта. Посебно се анализирају исправе у којима се налази низ тужби покренутих због непоштовања обичајних и статутом установљених правила. У погледу начина коришћења земље се издваја: обрађивање земље на вјечити рок и посадници. Вјечни уговор о закупу земље се у погледу начина закључивања и саставних дјелова не разликују од обичних уговора о закупу. Ипак, аутор наглашава да се суштински разликује од обичних закупа, и то по дјелству које ови уговори производе у односу на закупе земљишта. Даље, у овом дијелу књиге се посебна пажња посвећује установи поседништва. На основу анализе исправа о поседницима, аутор изводи прихватљив закључак да је „поседнички положај у Котору, у начелу, значио трајно стање везаности за земљу. Права и обавезе које проистичу из уговора у којима се као предмет посла јавља земља односе се на људе који су на настањени на тим земљама” (стр. 125).

У четвртој глави се говори о својини на црквеним и манастирским непокретностима. У оквиру тога се анализира: прибављање, управљање, начин коришћења и право располагања црквеним непокретностима. Аутор посебно обрађује својину на непокретности манастира Св. Михаила на Превлаци и Св. Ђорђа под Перастом.

Пета глава се бави својином на непокретностима у Грбљу, Бијелој, Крушевицама и Леденицама. Аутор анализира права и обавезе у стеченим областима, права и обавезе патрона и права и обавезе зависних људи у Грбљу. У

Грбљу и другим крајевима које је Котор добио од Србије владали су својински односи слични феудалним односима у Србији што је и нормално, будући да су ови крајеви све до XIV вијека били у склопу српске државе. „Општина је врховни сопственик земље са *dominium eminens* на њој. Земљу је уз надокнаду издијелила својим грађанима, властели и пучанима, који су фактом додјеле стекли право коришћења земље и прибирања плодова. Права патрона да земљом располажу, изузев у случајевима давања у мираз или остављања блиским насљедницима, била су ограничена. *Dominium utile* на земљи су имали људи затечени на земљи у тренутку подјеле, чија је везаност за земљу и право несметаног живљења на њој Статутом прописано” (стр. 224).

У шестој глави аутор обрађује својину на покретним стварима. Проучавајући архивску грађу о овом институту, аутор закључује да је она оскудна. Статут садржи мало одредби које се односе на правни режим покретних ствари. Ништа боља ситуација није ни у погледу исправа. Међутим и поред тих потешкоћа, аутор приступа анализи својинских односа, те даје одговоре на питања везана за врсте покретних ствари, њихове власнике и својински режим који је важио на покретностима у средњовјековном Котору.

Из увјерења да књига са богатим изворима и библиографијом представља веома хармоничну цјелину са низом интересантних проблема, топло је препоручујемо свима који проучавају право, било да се упознају или да им послужи као значајна инспирација за даља истраживања.

Биљана Ђуричанин